

Anna Šlosárová

KVANTIFIKÁCIA PREVÁDZKOVÉHO CYKLU A JEJ VPLYV NA PEŇAŽNÉ TOKY¹

Úvod

Stav majetku a zdrojov majetku účtovnej jednotky k určitému dátumu vyjadruje jej finančnú situáciu. Manažment účtovnej jednotky má viaceré nástroje, prostredníctvom ktorých môže formovať finančnú situáciu prezentovanú v účtovnej závierke, s cieľom ovplyvňovať používateľov informácií z účtovnej závierky. Jednou z oblastí, o ktorú majú používatelia informácií záujem, je prevádzková činnosť účtovnej jednotky. Vo finančne zdravej podnikateľskej účtovnej jednotke sa práve v prevádzkovej činnosti generujú peňažné prostriedky, ktoré sa ďalej používajú vo všetkých oblastiach jej činnosti.

Prevádzková činnosť, vymedzená ako základná podnikateľská činnosť tvoriaca predmet podnikania účtovnej jednotky, sa neustále opakuje – tvorí prevádzkový cyklus. V prevádzkovom cykle vznikajú náklady a výnosy, ktoré rezultujú do výsledku hospodárenia. Uplatňovaním bilančnej politiky (najmä v procese zostavovania účtovnej závierky) je možné výsledok hospodárenia upravovať. Peňažné prostriedky, ktoré sú na začiatku i na konci každého prevádzkového cyklu, sa upravovať nedajú, buď ich účtovná jednotka má alebo nemá.

Cieľom príspevku je prostredníctvom kvantifikácie zložiek prevádzkového cyklu obchodnej spoločnosti a ich analýzy preukázať, že pri riadení prevádzkového kapitálu v prevádzkovom cykle je nevyhnutné odlišiť jeho fyzickú a peňažnú stránku, ktorá vyplýva z aplikácie akruálneho princípu v podvojnom účtovníctve. Ak si to používateľ informácií z účtovnej závierky neuvedomí, môže vo vzťahu ku konkrétnej účtovnej jednotke prijať nesprávne rozhodnutie.

1 VZŤAH FINANČNEJ VÝKONNOSTI A GENEROVANIA PEŇAŽNÝCH PROSTRIEDKOV

Informácie o finančnej výkonnosti účtovnej jednotky sú dôležité, okrem iného, aj na posúdenie zmien v majetku. Ako meradlo výkonnosti sa najčastejšie používa zisk vypočítaný ako rozdiel výnosov a nákladov, ktoré účtovná jednotka dosiahla v príslušnom účtovnom období. Majetok, ale aj záväzky, vlastné imanie, náklady a výnosy, sa účtujú a vykazujú v účtovnej závierke vtedy, keď spĺňajú definície uvedené v zákone o účtovníctve² a kritériá na ich vykazovanie vo výkazoch účtovnej závierky. Ide tu teda o uplatnenie akruálneho princípu v širšom zmysle. Zároveň sa aplikuje užšie poňatie

¹ Tento príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu Vedeckej grantovej agentúry MŠVVaŠ SR a SAV č. 1/0122/14 (2014 – 2016) *Kreovanie finančnej situácie účtovnej jednotky prostredníctvom nástrojov bilančnej politiky*.

² Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

akruálneho princípu, podľa ktorého sa účtovné prípady účtujú v čase ich vzniku (bez ohľadu na deň ich úhrady, inkasa alebo vyrovnania iným spôsobom) a v účtovnej závierke sa vykazujú v účtovných obdobiach, s ktorými časovo a vecne súvisia.

Uplatňovanie akruálneho princípu sa prejavuje pri obstarávaní majetku a služieb účtovnou jednotkou, v prevádzkovej činnosti účtovnej jednotky (výrobnej činnosti, obchodnej činnosti alebo pri poskytovaní služieb), aj pri predaji a distribúcii výkonov (produkcie alebo služieb) účtovnej jednotky. Preto účtovná závierka zostavená na základe akruálneho princípu informuje používateľov o minulých transakciách, ktoré sa týkajú výdavkov a príjmov, ale tiež o povinnostiach uhradiť peňažné prostriedky v budúcnosti, a o pohľadávkach, ktoré budú v budúcnosti predstavovať príjem peňažných prostriedkov.

Finančnú výkonnosť účtovnej jednotky v účtovnom období ovplyvňujú procesy nákupu, výroby, skladovania, predaja, distribúcie, aj iné udalosti, ktoré sa často nezhodujú s výdavkom a príjmom peňažných prostriedkov v tom istom účtovnom období. Akruálny princíp sa týka tej stránky uvedených procesov, prostredníctvom ktorých sa peňažné prostriedky vynaložené na obstaranie vrátia spravidla vo vyšších sumách späť do účtovnej jednotky. Na začiatku aj na konci tohto procesu sú teda peňažné prostriedky.

Čas medzi obstaraním majetku na účely jeho spracovania a jeho realizáciou vo forme peňazí alebo peňažných ekvivalentov sa označuje prevádzkový cyklus účtovnej jednotky. [IAS 1, 68]³ Prevádzkový cyklus účtovnej jednotky ovplyvňuje obrat jednotlivých zložiek pracovného kapitálu, ktorými sú obežný majetok a krátkodobé záväzky. Pri rozložení obežného majetku na jednotlivé časti môžeme čistý pracovný kapitál vypočítať podľa vzťahu:

$$\text{Čistý pracovný kapitál} = (\text{Zásoby} + \text{Pohľadávky} + \text{Peňažné prostriedky} + \text{Peňažné ekvivalenty} + \text{Ostatný krátkodobý finančný majetok}) - \text{Krátkodobé záväzky}$$

Tento vzťah vyjadruje, akú výšku finančného majetku (ktorým sú: peňažné prostriedky + peňažné ekvivalenty + ostatný krátkodobý finančný majetok) by mala mať účtovná jednotka k dispozícii. Aby nemala problémy s likviditou, musí byť výška čistého pracovného kapitálu kladná.

Prevádzkový cyklus je súčet doby obratu zásob a doby obratu pohľadávok. Na prevádzkový cyklus však vplýva aj doba úhrady záväzkov, ktoré vznikajú v prevádzkovom cykle, preto možno prevádzkový cyklus vypočítať podľa vzťahu:

$$\text{Prevádzkový cyklus} = \text{Doba obratu zásob} + \text{Doba obratu pohľadávok} - \text{Doba obratu záväzkov}$$

³ Medzinárodné štandardy pre finančné vykazovanie (IFRS): vydané do 1. januára 2009: rekonštruované znenie Medzinárodných štandardov pre finančné vykazovanie (IFRS): vrátane Medzinárodných účtovných štandardov (IAS) a interpretácií spolu s pripojenými dokumentami vydanými k 1. januáru 2009. Zväzok I. Bratislava : SÚVAHA, 2009. s. 905.

Z predchádzajúcej analýzy vyplýva, že finančnú výkonnosť meranú ziskom ovplyvňujú náklady a výnosy prezentované vo výkaze ziskov a strát. Peňažné prostriedky sa generujú predovšetkým v prevádzkovom cykle účtovnej jednotky prostredníctvom premeny zložiek pracovného kapitálu na peňažné prostriedky. V dôsledku aplikácie akruálneho princípu sa vytvorený výsledok hospodárenia (zisk alebo strata) nezhoduje s výškou peňažných prostriedkov vygenerovaných účtovnou jednotkou v tom istom účtovnom období.

2 PREVÁDZKOVÝ CYKLUS V OBCHODNEJ SPOLOČNOSTI

V účtovnej jednotke, ktorá sa zaoberá obchodnou činnosťou, možno prevádzkový cyklus vymedziť ako nákup a predaj tovaru a činnosti, ktoré s tým bezprostredne súvisia (napr. skladovanie tovaru, prepravné vlastnou dopravou). Tovar je nepeňažný obežný majetok; užitočná je preto informácia o očakávanom termíne jeho návratnosti, čiže o dobe obratu tovaru. Ak je doba obratu tovaru dlhšia ako 1 rok, mala by takáto informácia byť poskytnutá používateľovi informácií z účtovnej závierky (v poznámkach účtovnej závierky).

2.1 Doba obratu tovaru

Ukazovateľ doby obratu tovaru (aj všeobecne zásob) vyjadruje, koľko dní je obežný majetok viazaný vo forme tovaru (zásob). Pri analýze vyčísleného ukazovateľa treba prihliadnuť na to, z akých východiskových údajov sa počíta. Vo všeobecnosti sa doba obratu tovaru počíta podľa vzťahu:

$$DO_{\text{tovaru}} = \frac{\text{priemerný stav zásob tovaru}}{\frac{\text{tržby (ročné)}}{365^4}} \quad (\text{udáva sa v dňoch}) \quad (1)$$

alebo podľa vzťahu:

$$DO_{\text{tovaru}} = \frac{\text{priemerný stav zásob tovaru}}{\frac{\text{náklady (ročné)}}{365}} \quad (\text{udáva sa v dňoch}) \quad (2)$$

Pri výpočte ukazovateľa doby obratu tovaru sa v čitateli uvádza priemerný stav zásob tovaru vypočítaný najčastejšie ako jednoduchý aritmetický priemer, t. j.:

⁴ Niekedy sa v praxi používa pri výpočte počet dní 360 (namiesto 365).

$$\text{priemerný stav tovaru} = \frac{\text{stav k 1. 1. 02 (t. j. k 31. 12. 01)} + \text{stav k 31. 12. 02}}{2}$$

Rýchlosť obratu tovaru vyjadruje, koľkokrát sa tovar obráti za rok (je to teda počet obrátok tovaru za rok). Rýchlosť obratu sa vyčísľuje ako koeficient obratovosti podľa vzťahu:

$$KO_{\text{tovaru}} = \frac{\text{tržby (ročné)}}{\text{priemerný stav zásob tovaru}} \quad (\text{vyjadruje, koľkokrát sa tovar obráti za rok}) \quad (3)$$

alebo podľa vzťahu:

$$KO_{\text{tovaru}} = \frac{\text{náklady (ročné)}}{\text{priemerný stav zásob tovaru}} \quad (\text{vyjadruje, koľkokrát sa tovar obráti za rok}) \quad (4)$$

Ako vyplynulo z uvedených vzťahov (1, 2, 3, 4), pri výpočte ukazovateľov doby obratu a obratovosti tovaru sa používajú dva prístupy. Prvý prístup je taký, že v nadväznosti na ostatné vyčísľované ukazovatele aktivity sa pri dobe obratu tovaru uvádzajú v menovateli tržby. Pri druhom prístupe sa v menovateli uvádzajú náklady. V závislosti od použitej veličiny je odvodená aj vypovedacia schopnosť týchto ukazovateľov. Tržby obsahujú v sebe i zisk (maržu). Pre rýchlosť obratu tovaru je však výška zisku z ich predaja irelevantná, preto je metodicky správnejšie vypočítavať ukazovatele aktivity tovaru založené na nákladoch. Ak chceme charakterizovať dobu obratu tovaru čo najvýstižnejšie, musíme brať do úvahy len náklady (resp. tržby), ktoré sa vzťahujú na tovar.

Ukazovateľ doby obratu tovaru udáva v dňoch, aký čas uplynie od doby, keď tovar príde do účtovnej jednotky, až po dobu, keď sa tento tovar predá. V prípade, že pri vyčíslení ukazovateľa doby obratu sa berú do úvahy náklady, zohľadnia sa náklady vynaložené na obstaranie predaného tovaru.

Predpokladajme tržby z predaja tovaru v sume 30 335 € (v účtovníctve podnikateľa účtované na účte *604 – Tržby za tovar*) a náklady vynaložené na obstaranie predaného tovaru v sume 28 890 € (v účtovníctve podnikateľa účtované na účte *504 – Predaný tovar*). Priemerný stav zásob tovaru (vypočítaný ako súčet začiatočného stavu a konečného zostatku účtu *132 – Tovar na sklade a v predajniach* vydelený dvomi) za to isté účtovné obdobie, ako sú vyčíslené náklady a výnosy, bol v hodnote 963 €.

V tabuľke 1 sú vyčíslené ukazovatele doby obratu a obratovosti tovaru obidvoma možnými spôsobmi.

Tabuľka 1: Ukazovatele doby obratu a obratovosti tovaru

V menovateli sú tržby:	V menovateli sú náklady:
$DO_{\text{tovaru}} = \frac{963}{\frac{30\,335}{365}} = 11,59$	$DO_{\text{tovaru}} = \frac{963}{\frac{28\,890}{365}} = 12,17$
$KO_{\text{tovaru}} = \frac{30\,335}{963} = 31,50$	$KO_{\text{tovaru}} = \frac{28\,890}{963} = 30,00$
$11,59 \times 31,50 = 365$	$12,17 \times 30 = 365$

Ekonomická interpretácia vyčíslených ukazovateľov:

Tovar sa v účtovnej jednotke obráti:

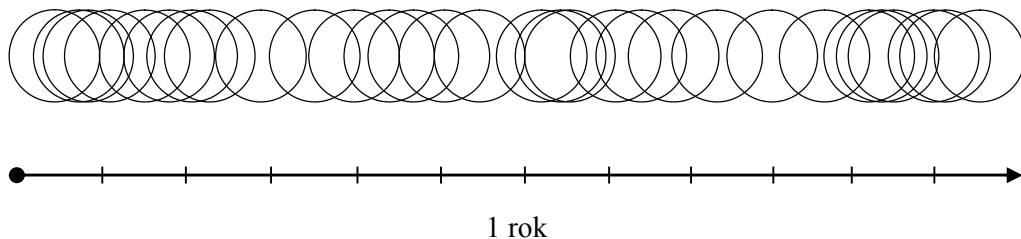
- za 11,59 dňa, ak základňou na výpočet doby obratu tovaru boli tržby z predaja,
- za 12,17 dňa, ak základňou na výpočet doby obratu tovaru boli náklady na obstaranie predaného tovaru.

Tovar sa v účtovnej jednotke obráti:

- 31,5-krát do roka, ak základňou na výpočet obratu tovaru boli tržby z predaja tovaru,
- 30-krát do roka, ak základňou na výpočet obratu tovaru boli náklady na obstaranie predaného tovaru.

V schéme 1 je grafické zobrazenie obratovosti tovaru a doby obratu tovaru za rok v prípade, že sú vyčíslené na základe nákladov (tovar sa obráti 30-krát do roka a teda jedenkrát približne za 12 dní).

Schéma 1: Obratovosť a doba obratu tovaru

Zdroj: Vlastné spracovanie

Je žiaduce, aby počet obrátok tovaru za rok bol čo najvyšší (a teda doba obratu čo najkratšia), ale rýchly obrat nemusí vždy znamenať len intenzívne využívanie zásob, ale tiež zlú úroveň z hľadiska zabezpečenia plynulosti prevádzkovej činnosti účtovnej jednotky (napr. podkapitalizáciu). Jednou z úloh finančného riadenia je preto zabezpečenie optimálnej výšky zásob tovaru a rýchlosti jeho obratu.

Ak si položíme otázku, aký vplyv na peňažné toky má obratovosť tovaru, môžeme konštatovať, že v literatúre sa najčastejšie stretáme s názorom, že obratovosť zásob, a teda aj tovaru, je dôležitý ukazovateľ pri posudzovaní finančnej situácie účtovnej jednotky. Čím rýchlejšie sa tovar v účtovnej jednotke obracia, tým menšia je potreba finančných zdrojov na jeho krytie. Zrýchľovanie obratu tovaru umožňuje dosahovať vyššie tržby, a to bez zvýšenia nárokov na finančné prostriedky.

Otázne však je, či na základe aplikácie aktuálneho princípu je toto konštatovanie správne. Podľa nášho názoru tržby zaúčtované a vykázané v účtovnej závierke za účtovné obdobie nevytvádzajú o tom, či aj v skutočnosti boli inkasované, či teda došlo k príjmu. Na druhej strane náklady vynaložené na obstaranie predaného tovaru, ktoré taktiež nemajú žiadnu vypovedaciu schopnosť z hľadiska pohybu peňažných prostriedkov, v tomto prípade nevytvádzajú o výdavkoch na obstaranie predaného tovaru.

2.2 Doba obratu pohľadávok z predaja tovaru a záväzkov voči dodávateľom tovaru

Ukazovateľ doby obratu (inkasa) pohľadávok vyjadruje, aký dlhý čas sa majetok účtovnej jednotky v priemere za účtovné obdobie nachádza vo forme pohľadávok, t. j. za ako dlho sa v účtovnej jednotke v priemere pohľadávky inkasujú. Tento ukazovateľ vyjadruje platobnú disciplínu odberateľov. Môže sa využiť ako orientačná informácia pri kontrole platobnej disciplíny odberateľov, nemožno ho však preceňovať. Pokles ukazovateľa doby obratu pohľadávok nemusí vždy znamenať, že v účtovnej jednotke sa rýchlejšie inkasujú pohľadávky.

Ukazovateľ obratovosti pohľadávok udáva počet obrátok za rok, t. j. ako rýchlo sa pohľadávky premieňajú na peňažnú hotovosť. Čím vyššia je hodnota ukazovateľa (čiže čím je rýchlejší obrat pohľadávok), tým rýchlejšie účtovná jednotka inkasuje svoje pohľadávky a získanú hotovosť môže použiť na ďalšie nákupy.

Pri výpočte ukazovateľov aktivity pohľadávok by sa do tržieb nemali započítavať tržby inkasované v hotovosti, pretože pri takýchto tržbách nevzniká pohľadávka. Informáciu o tržbách inkasovaných v hotovosti však z výkazu ziskov a strát nezistíme.

Doba obratu pohľadávok z predaja tovaru sa najčastejšie počíta podľa vzťahu:

$$DO_{\text{pohľadávok}} = \frac{\text{priemerný stav pohľadávok voči odberateľom tovaru}}{\frac{\text{tržby z predaja tovaru (ročné)}}{365}} \quad (5)$$

a koeficient obratovosti podľa vzťahu:

$$KO_{\text{pohľadávok}} = \frac{\text{tržby z predaja tovaru (ročné)}}{\text{priemerný stav pohľadávok voči odberateľom}} \quad (6)$$

Predpokladajme tržby z predaja tovaru v sume 30 335 € (v účtovníctve podnikateľa účtované na účte 604 – *Tržby za tovar*) a priemerný stav pohľadávok voči odberateľom tovaru v sume 12 000 € (účtujú sa na syntetickom účte 311 – *Odberatelia*).

Na základe uvedených východiskových údajov sa pohľadávky v priemere inkasujú za 144,39 dňa, t. j. premenia sa na peniaze približne 2,53-krát do roka ($144,39 \times 2,53 = 365$).

Ukazovateľ doby obratu (úhrady) záväzkov vyjadruje počet dní od vzniku záväzku do času jeho úhrady, t. j., za aký čas od vzniku záväzku ho účtovná jednotka v priemere uhradza.

Doba obratu záväzkov voči dodávateľom tovaru sa najčastejšie počíta podľa vzťahu:

$$DO_{\text{záväzkov}} = \frac{\text{priemerný stav záväzkov voči dodávateľom tovaru}}{\frac{\text{náklady na obstaranie predaného tovaru (ročné)}}{365}} \quad (7)$$

a koeficient obratovosti podľa vzťahu:

$$KO_{\text{záväzkov}} = \frac{\text{náklady na obstaranie predaného tovaru (ročné)}}{\text{priemerný stav záväzkov voči dodávateľom tovaru}} \quad (8)$$

Doba obratu záväzkov z obchodného styku je doba trvania úhrady, vyjadruje teda počet dní od vzniku záväzku do času jeho úhrady. Koeficient obratovosti záväzkov z obchodného styku udáva, koľkokrát do roka sa v priemere záväzky uhrádzajú (teda sú premenené na uhrádzanú peňažnú hotovosť).

Predpokladajme náklady vynaložené na obstaranie predaného tovaru v sume 28 890 € (v účtovníctve podnikateľa účtované na účte 504 – *Predaný tovar*) a priemerný stav záväzkov voči dodávateľom tovaru v sume 14 000 € (účtujú sa na syntetickom účte 321 – *Dodávatelia*).

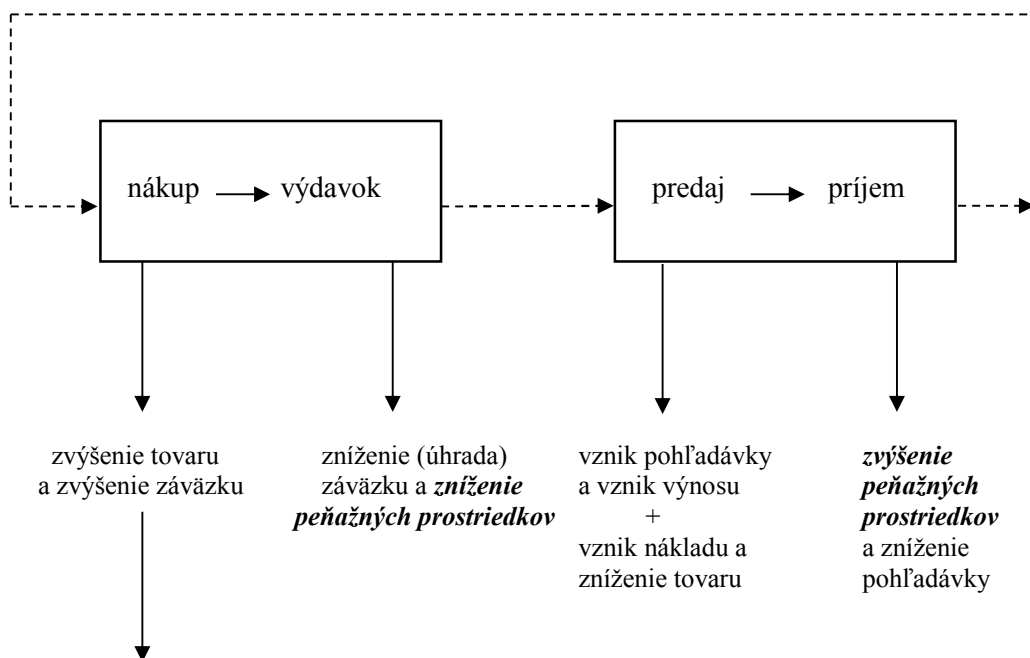
Na základe uvedených východiskových údajov sa záväzky v priemere uhrádzajú za 176,89 dňa, t. j. premenia sa na peniaze približne 2,06-krát do roka ($176,89 \times 2,06 = 365$).

Ak porovnáme dobu obratu pohľadávok s dobou obratu záväzkov, zistíme, že účtovná jednotka v priemere inkasuje pohľadávky za dobu o 32,5 dňa ($144,39 - 176,89 = -32,5$) kratšiu, ako uhradza záväzky, resp. uhradza záväzky za dobu o 32,5 dňa dlhšiu, ako inkasuje pohľadávky.

Pohľadávky a záväzky súvisia s peňažnou stránkou akruálneho princípu. Predpokladajme, že v účtovnej jednotke prebieha len bezhotovostný platobný styk.

Peňažná rovina prevádzkového cyklu by sa potom mohla zobrazit' tak, ako je to uvedené v schéme 2.

Schéma 2: Peňažná stránka akruálneho princípu

nevzniká náklad, ktorý vplýva na výšku výsledku hospodárenia v čase vzniku, ale až v čase predaja tovaru, keď sa obstarávacía cena tovaru prenáša do výsledku hospodárenia

Zdroj: Vlastné spracovanie

Vzhľadom na uplatňovanie akruálneho princípu je medzi nákupom a výdavkom, ako aj medzi predajom a príjmom pri bezhotovostnom platobnom styku určitý časový posun.

2.3 Kvantifikácia prevádzkového cyklu

Na základe analýzy a výpočtov v častiach 2.1 a 2.2 tohto príspevku vyčíslime prevádzkový cyklus ilustratívnej účtovnej jednotky podľa vzťahu definovaného v časti 1.

$$\text{Prevádzkový cyklus} = 12,17 \text{ dňa}^5 + 144,39 \text{ dňa} - 176,89 \text{ dňa} = - 20,33 \text{ dňa}.$$

Vzhľadom na to, že sme výpočtom získali záporné číslo, môžeme konštatovať, že platobná disciplína účtovnej jednotky nie je dobrá, účtovná jednotka je v aktivitách súvisiacich s prevádzkovou činnosťou zadlžená, a to napriek tomu, že od svojich odberateľov inkasuje pohľadávky za dobu o 32,5 dňa kratšiu, ako je doba úhrady záväzkov voči dodávateľom tovaru.

Ak by sme prevádzkový cyklus vypočítali len ako súčet doby obratu tovaru a doby inkasa pohľadávok, zistili by sme, že jeho dĺžka je 156,56 dňa, čo z hľadiska likvidity účtovnej jednotky tiež nemožno hodnotiť pozitívne.

3 NÁKLADOVO-VÝNOSOVÁ A VÝDAVKOVO-PRÍJMOVÁ STRÁNKA AKRUÁLNEHO PRINCÍPU V PREVÁDZKOVOM CYKLE

Nákladom sa rozumie zníženie ekonomických úžitkov účtovnej jednotky v účtovnom období, ktoré sa dá spoľahlivo oceniť.⁶

Výnosom sa rozumie zvýšenie ekonomických úžitkov účtovnej jednotky v účtovnom období, ktoré sa dá spoľahlivo oceniť.⁷

Výdavkom sa rozumie úbytok peňažných prostriedkov alebo úbytok peňažných ekvivalentov.⁸

Príjmom sa rozumie prírastok peňažných prostriedkov alebo prírastok peňažných ekvivalentov.⁹

Pojem náklad sa v účtovníctve používa v dvoch významoch, ako:

- náklad, ktorý vstupuje do výsledku hospodárenia už pri vzniku – vykáže sa vo výkaze ziskov a strát,
- náklad na obstaranie majetku (náklad sa aktivuje) – vykáže sa v súvahe (ako súčasť ocenenia majetku). Nakúpený tovar sa oceňuje obstarávacou cenou, ktorá predstavuje cenu tovaru a náklady súvisiace s obstaraním tovaru. Tento náklad vstupuje do výsledku hospodárenia až neskôr, pri predaji tovaru.

⁵ Doba obratu tovaru vyčíslená na základe nákladov na obstaranie predaného tovaru.

⁶ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov, § 2 ods. 4 písm. e).

⁷ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov, § 2 ods. 4 písm. c).

⁸ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov, § 2 ods. 4 písm. g).

⁹ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov, § 2 ods. 4 písm. f).

Náklady a výnosy rezultujú do výsledku hospodárenia. Náklad na obstaranie nie je položka, ktorá sa premieňa na výdavok peňažných prostriedkov (uhrádza sa záväzok, nie náklad). Tržba je výnosová položka, ktorá sa premieňa na príjem peňažných prostriedkov.

Ukazovatele doby obratu, z ktorých sa vypočíta prevádzkový cyklus, sa nevyčísľujú z príjmov a výdavkov, ale z nákladov a výnosov (tržieb).

Predstavme si hypotetickú situáciu, že účtovná jednotka neuhrádza záväzky voči dodávateľom tovaru napr. celý rok, ale tovar nakupuje a predáva. Ukazovatele doby obratu, ktoré sme vyčísľili v častiach 2.1 a 2.2 tohto príspevku, by boli rovnaké, napriek tomu, že nedošlo k žiadnemu pohybu peňažných prostriedkov smerom k dodávateľom. Nedošlo by teda k naplneniu definície prevádzkového cyklu v časti, kde sa vyžaduje realizácia majetku vo forme peňazí. (*Čas medzi obstaraním majetku na účely jeho spracovania a jeho realizáciou vo forme peňazí alebo peňažných ekvivalentov sa označuje prevádzkový cyklus účtovnej jednotky.*)

Pri riadení prevádzkového kapitálu v prevádzkovom cykle je, podľa nášho názoru, potrebné sledovať dve stránky kolobehu tovaru:

- fyzickú, a s tým súvisiacu nákladovo-výnosovú stránku akruálneho princípu a
- peňažnú, a s tým súvisiacu výdavkovo-príjmovú stránku akruálneho princípu.

Základným zdrojom informácií pritom je podvojný účtovníctvo, ktoré je a priori založené na akruálnom princípe.

Záver

Základné informácie, ktoré poskytuje účtovníctvo používateľom informácií prostredníctvom účtovnej závierky, sú informácie o finančnej situácii a o finančnej výkonnosti účtovnej jednotky. Okrem toho sú dôležité informácie o zmenách vo finančnej situácii, čo sa prejavuje predovšetkým v raste alebo poklese peňažných prostriedkov na konci účtovného obdobia v porovnaní so stavom na začiatku účtovného obdobia. Vo finančne zdravej účtovnej jednotke sa peňažné prostriedky generujú predovšetkým v prevádzkovej činnosti, ktorá sa neustále opakuje – tvorí prevádzkový cyklus.

V príspevku sme sa zamerali na vzťah finančnej výkonnosti a generovania peňažných prostriedkov, čo možno zúžene považovať za vzťah výsledku hospodárenia vypočítaného ako rozdiel výnosov a nákladov za účtovné obdobie a vytvorených peňažných prostriedkov za rovnaké účtovné obdobie (rozdiel príjmov a výdavkov) v prevádzkovom cykle účtovnej jednotky prostredníctvom zložiek pracovného kapitálu. Následne sme kvantifikovali jednotlivé zložky prevádzkového cyklu obchodnej spoločnosti – dobu obratu tovaru, dobu inkasa pohľadávok a dobu úhrady záväzkov. Analýzou uvedených zložiek prevádzkového cyklu sme potvrdili skutočnosť, že pre potreby riadenia prevádzkového kapitálu v prevádzkovom cykle sa nemôžeme spoliehať len na kvantifikáciu zložiek prevádzkového cyklu v dňoch, ale nevyhnutné je sledovať dve stránky kolobehu tovaru – fyzickú a peňažnú. Fyzická a peňažná stránka kolobehu tovaru vyplýva z aplikácie základného princípu podvojného účtovníctva – akruálneho princípu v užšom zmysle, podľa ktorého sa účtovné prípady účtujú v čase ich vzniku (bez ohľadu na deň ich úhrady, inkasa alebo vyrovnania iným spôsobom) a v účtovnej závierke sa vykazujú v účtovných obdobiach, s ktorými časovo a vecne súvisia. Neuvedomenie si

uvedenej podstaty podvojného účtovníctva môže viesť k chybným rozhodnutiam manažérov ale aj ostatných používateľov informácií z účtovnej závierky vo vzťahu ku konkrétnej účtovnej jednotke.

Kľúčové slová

prevádzkový cyklus obchodnej spoločnosti, doba obratu tovaru, doba inkasa pohľadávok, doba úhrady záväzkov, aktuálny princíp

Klasifikácia JEL

M40, M41, G32

LITERATÚRA

- [1] BEDNÁROVÁ, B. 2014. Účtovné zásady aplikované pri oceňovaní v súlade s US GAAP. In *Ekonomika a informatika*. S. 1-14. ISSN 1336-3514, 2014, roč. XII., č. 2.
- [2] KRIŠTOFÍK, P. – SAXUNOVÁ, D. – ŠURANOVÁ, Z. 2011. *Finančné účtovníctvo a riadenie a aplikáciou IFRS*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava : Iura Edition, 2011. 803 s. ISBN 978-80-8078-396-9.
- [3] Medzinárodné štandardy pre finančné vykazovanie (IFRS): vydané do 1. januára 2009: rekonštruované znenie Medzinárodných štandardov pre finančné vykazovanie (IFRS): vrátane Medzinárodných účtovných štandardov (IAS) a interpretácií spolu s pripojenými dokumentami vydanými k 1. januáru 2009. Zväzok I. Bratislava : SÚVAHA, 2009. 1462 s. ISBN 978-80-89265-12-1.
- [4] SEDLÁČEK, J. 2001. *Účetní data v rukou manažera: finanční analýza v řízení firmy*. Druhé, doplnené vydanie. Praha : Computer Press, 2001. 220 s. ISBN 80-7226-562-8.
- [5] ŠLOSÁROVÁ, A. 2014. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava : EKONÓM, 2014. 520 s. ISBN 978-80-225-3800-8.
- [6] Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

RESUMÉ

Prevádzkový cyklus účtovnej jednotky je čas medzi obstaraním majetku na účely jeho spracovania a jeho realizáciou vo forme peňazí alebo peňažných ekvivalentov. Oplyvňuje ho obrat jednotlivých zložiek pracovného kapitálu, ktorými sú obežný majetok a krátkodobé záväzky. Prevádzkový cyklus obchodnej spoločnosti sa vypočíta ako súčet doby obratu tovaru a doby inkasa pohľadávok voči odberateľom tovaru, od ktorého sa odpočíta doba úhrady záväzkov voči dodávateľom tovaru.

V príspevku uvádzame najčastejšie používané vzorce na výpočet jednotlivých ukazovateľov doby obratu a výpočet ilustrujeme na jednoduchých číslach. Kvantifikovaný prevádzkový cyklus ekonomicky interpretujeme a poukazujeme na úskalia výpočtu prevádzkového cyklu, ktorý sa udáva v dňoch. V poslednej časti príspevku konštatujeme, že pri riadení prevádzkového kapitálu v prevádzkovom cykle je, podľa nášho názoru, potrebné sledovať dve stránky kolobehu tovaru:

- fyzickú, a s tým súvisiacu nákladovo-výnosovú stránku akruálneho princípu a
- peňažnú, a s tým súvisiacu výdavkovo-prijmovú stránku akruálneho princípu.

Základným zdrojom informácií pritom je podvojný účtovníctvo, ktoré je a priori založené na akruálnom princípe.

SUMMARY

Operating cycle of accounting entity is period between acquisition of assets for processing and realization of assets in form of cash or cash flow. It is influenced by turnover of individual components of working capital, which are current assets and short term liabilities. The operating cycle of a trading company is calculated as the sum of goods turnover and receivable collection period of goods purchasers, which is deducted from creditor payment period for goods.

In this contribution we present the most commonly used formulas for calculating various ratios of turnover and calculation illustrate we by using simple numbers. We interpret economically the quantified operating cycle and we point out the problems of calculating operating cycle, which is measured in days.

In the last part of the contribution, we conclude, that the management of working capital in the operating cycle has in our opinion two aspects of goods cycle, which should be monitored:

- physical, and the related expenses – revenue side of accrual basis and
- cash, and the related cash payments – cash income side of accrual basis.

The primary source of information is the double-entry accounting, which is a priori based on the accrual basis.

Kontakt

prof. Ing. Anna Šlosárová, PhD., Katedra účtovníctva a audítorstva, Fakulta hospodárskej informatiky, Ekonomická univerzita v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, tel.: +421 2/672 95 760, e-mail: anna.slosarova@euba.sk